

NAPREJ

Glasilo jugoslovanske socialno demokratične stranke.

Štev. 37.

V Ljubljani, torek dne 28. avgusta 1917.

Leto I.

Nemška socialna demokracija in ekspanzivno stremljenje Nemčije.

Glasovanje 4. avgusta v nemškem „rajstagu“ je pokazalo jasno, da niso bili pripravljeni na vojno le vlada in pruski junkerji, temveč da je bilo pripravljeno in vzgojeno vse nemško ljudstvo za vojno, od delavca do kanclerja, in da so se zavedale vse plasti prebivalstva, da pomenja vojna moč in bogastvo za Nemčijo. Socialna demokracija Nemčije mora imeti torej pogum, da prizna, da je postala od l. 1890. dalje, od svojega neoviranega napredovanja del nemške gospodstvene države, da jej je polagoma sledila in se jej končno brezpogojno udejstvovala. Nemška socialna demokracija je skoraj prenehala biti politična stranka, ves svoj razvoj in vso svojo silo je preločila v strokovne organizacije in konsumne zadruge. Končno so te prevladovali v stranki in odločevali tudi pri državnem gospodarskih in političnih vprašanjih. Ta razvoj nemške socialne demokracije je poudarjal že Jean Juarés na mednarodnem kongresu v Bruslju l. 1906. Nemška socialna demokracija se je sklicevala takrat na svojo vzorno organizacijo, številno premoč in svoje rezerve napram razdrpanim organizacijskim razmeram francoske delavske stranke. Juarés pa je tedaj odgovoril, da je ravno ta vzorna organizacija vzrok politične nezmožnosti nemške delavske stranke in da bodo ravno te organizacije sokrivi bodoče svetovne vojne. Glasovanje državnozbornske frakcije v Berlinu 4. avgusta 1914 ni bilo izsiljeno po cesarju Viljemu II., temveč je bilo posledica dolgo let negovanega pacifizma v stranki, posledica tega, da je sledila politična stranka strokovnim organizacijam in te gospodstveni državi. Nemški strokovno organizirani delavci so postali buržvazni razred. Tako, kakor je žela buržoazija l. 1789 sadove krvavih bojev nižjih slojev in svobodo, tako so hoteli nemški strokovničarji žeti bogate sadove prvih socialno demokratičnih boricov za svobodo. Ves nemški delavski razred je čutil, da ne more zadrževati gospodarskega razvoja. Le vojna lahko reši nemško gospodarstvo, ki je šlo predaleč, pred tem, da se ne zaduši. Nemško gospodarstvo je sililo preko svojih mej. Nemčija je potrebovala premogovnike v Belgiji in na severnem Francoskem, potrebovala je belgijska in poljska bojišča, potrebovala je Poljake kot človeški material, bogate sudetske dežele, nemški deli Avstrije in Trst sta bila namenjena za nemško gospodarsko ekspanzijo. Le notranji trg s 120 milijoni prebivalstva bi lahko zadovoljeval Nemčijo, le Belgija in Poljska napravljata lahko Nemčijo za svetovno trdnjavo, nepremagljivo, s svobodno potjo preko Balkana, Male Azije v Bagdad in s končnimi cilji Egipt in Afrika, Indija in Azija. Tako so govorili glasno v najvišjih, prosvitljenih plasteh, in odmevalo je tako tudi iz strokovnih organizacij. Nemška socialna demokracija mora imeti pogum, da prizna tudi to. Ugledna nemška revija „Süddeutsche Monatshefte“ je pisala: „Nemška vlada bi bila rada imela pred 4. av-

gusta 1914, da bi prikorakali delavski bataljoni po berlinskih cestah in protestirali proti vojni, a bilo je prepozno. Navdušenje se je polastilo vseh slojev in stranki ne bi bilo več mogoče, da odvrne delavstvo od njegovega patriotizma.“ To priznanje označuje dovolj jasno položaj ob izbruhu vojne. Nemčija je bila prepričana, da porazi v zvezi z Avstro-Ogrsko Francijo in Rusijo. „Auf nach Paris!“ je pisala tudi dunajska „Arbeiter Zeitung“ 5. avgusta 1914. Ko pa je prišla odločna izjava Greyjeva, da se zavzame Anglija z vso silo za Francosko, tedaj je izginjalo zmagovalno prepričanje Viljema II. Že prej imenovana revija piše: „Delavska demonstracija po berlinskih cestah bi dala Nemčiji vzrok, da odstopi še zadnji trenotek od vojne.“

Nemško delavstvo je znalo, da bo ono, če pride do poraza, prizadeto v prvi vrsti in najhujše. Zato je zastopala stranka političnega premirja tako vneto defenzivno stališče Nemčije po prvem velikem zmagovalnem navdušenju, po bitki ob Marni in po velikem udarcu Rusov do Kaliča.

Premagana Nemčija bi bila potisnjena nazaj med svoje ozke naravne meje, bi morala voditi svoje gospodarstvo in nemška pridnost in varčnost bi težko zadostovali, da se plačajo neizmerno vojne škode. Obenem pa je bilo nemško ljudstvo prešinjeno zavestjo, da ostane tudi še tedaj edinstven narod, narod, določen da se dvigne svobodno s splošno svobodo sveta, tudi če je poražena njegova vojna sila.

Članek je posnet iz naše spomenice za stockholmsko konferenco.

O naših narodnih problemih.

XIII.

Svojedobna zakonodaja v Ameriki ni bila prijazna kartelom. Kartelne pogodbe postavno niso bile priznane; zato je vsak karteliran podjetnik smel prelomiti pogodbo, ne da bi ga mogel vsled tega kartel zadržati sodišču. Zato so veliki kapitalisti takorekoč postavili obšli. Podjetja, ki se kartelirajo, so navadno delniške (akcijske) družbe. In prvič se je zgodilo v petrolejski industriji to-le: Lastniki delnic so se zavezali, da izročijo svoje delnice posebnemu zaupnemu komiteju, da jih upravlja. Na ta način je ta komite zagospodoval nad vsemi tistimi podjetji, katerih delnice je upravljal. Ta organizacija je bila močnejša kot navadna kartelna pogodba. Tako je nastal zloglasni tréšt (trusts).

Na ta način je bil konkurenčni boj med posameznimi podjetji izločen. Za vsa podjetja, nad katerimi je zagospodaril tréšt, se je uvedla cenejša in enotnejša skupna uprava; določala je cene in obseg proizvodnje; organizirala je nakup sirovin in prodajo izdelkov. Posamezna podjetja so se tehnično preobrazila, uvedla se je delitev dela. Tako je na primer Whisky — tréšt prevzel 80 žgalnic. Od teh jih je 68 sploh

opustil in je koncentriral vso produkcijo v ostalih 12 žgalnicah. Na ta način je zvišal delničarjem dobiček, ki je narastel posebno tudi zaradi tega, ker je znatno znižal izdatke za reklamo in malo posredovalno trgovino.

Javnost se je seveda nad trésti pritoževala in znova je posegla vmes zakonodaja. Postava naj bi onemogočila snovanje tréstov. Toda veliki kapitalisti so zopet našli izhod. Če ni bilo dovoljeno, da bi družbe izročile delnice komiteju, tedaj so osnovali iz vseh delniških družb, ki so pripadale doslej komiteju, eno samo veliko podjetje, katerega imetniki so postali prejšnji lastniki samostojnih podjetij in sicer v izmeri svoje dosežane posesti. Časih so seveda izbrali drugo pot. Na mesto komiteja, ki je doslej upravljal akcije, je stopila samostojna delniška družba, ki je nakupila večino delnic vseh družb in je tako dobila kontrolno oblast nad vsemi. Take kontrolne družbe imajo svoje zaupnike v vseh upravnih svetih in ravnateljstvih vseh družb; z njihovo pomočjo vladajo nad vsemi podjetji.

Najmogočnejša trésta na svetu sta ameriška petrolejski in jekleni trésti. Petrolejski trésti, ki mu načeljuje Rockefeller, kontrolira 63 ameriških družb in veliko število prodajnih družb v drugih deželah. Ta trésti ima svoje železnice, svoje ladje, ima v vseh deželah svoje petrolejske vozove in tudi svoje rafinerije. Sam izdeluje kar rabi, na primer sode, vrče, sesalke itd. ter izdeluje tudi vse postranske produkte. Od petrolejskega vrelca pa do svetilke — ena sama roka, en sam podjetnik. Ko je ta trésti zagospodaril nad celo Ameriko, je prišel v Evropo in je danes gospodar trgovine s petrolejem na vsem svetu. Spomnimo se boja, ki ga je ta trésti vodil proti avstrijski petrolejski industriji, ki edina na svetu še ni pod njegovo oblastjo. Da izpodrine avstrijski petrolej iz Nemčije, je ameriški petrolejski trésti dosegel, da izdeluje industrija za svetilke žarnice, ki niso primerne za avstrijski petrolej, ki je specifično težji kot ameriški. Na ta način plačujejo vsi, ki rabijo petrolej, od podjetnika pa doli do uboge šivilje, ki dela ob petrolejski svetilki, davek mogočnemu petrolejskemu tréstu. Tako je ameriški „petrolejski kralj“ postal najbogatejši mož na svetu. Seveda se ni omejil zgolj na petrolej, temveč je posegel tudi v druge stroke. On kontrolira danes največji del svetovne produkcije bakra. Cela vrsta železnic, tramvajev, električnih, plinovitih, vodovodnih družb, bank in manjših tréstov stoji pod njegovo kontrolo. Podjetja, ki vlada nad njimi, cenijo na 25 milijard kron. Drugi veliki trésti je ameriški jekleni trésti, ki je zasnovan na delnicah v vrednosti 5500 milijonov kron. Leta 1907 je bilo v njegovih obratih zaposlenih 210.180 delavcev. Ko je nastopila znana kriza, je svojo produkcijo omejil, da vzdrži dosežanje cene in je postavil 45.000 delavcev na cesto. Ta trésti je zaslužil leta 1907 čistih 850 milijonov, leta 1908 (posledica krize) čistih 495 milijonov, leta 1909 zopet 650 milijonov kron. V njegovih rudnikih in plavžih delajo delavci iz vsega sveta. Marsikak Slovenec se je v njih pohabil ali pa izgubil življenje. Slovenski narod izgublja

v njih svoje najboljše delovne moči. Nekaj bogatih gospodov poveljuje milijonom. To je nora socialna avtokracija, ki je šele na pohodu. Trésti gospodarijo skoraj v vseh industrijskih panogah, njihove roke segajo preko vse zemeljske oblé. Uradna statistika je dognala, da v Zedinjenih državah Amerike gospodari 93 velekapitalistov nad 75% železniškega omrežja v deželi, nad 82% železniške lastnine in nad 87% tovarnine. Velekapital si podjarmlja vse narodno gospodarstvo.

Ameriški zgled kaže sliko prihajajočega razvoja pri nas. V Avstriji se je usidral železarski kartel, ki je pravzaprav že trésti, in ki določuje ceno in produkcijo železa. Železo je potrebno v vsakem gospodarstvu; njegova produkcija je odločilna za narodno gospodarstvo v obče. Par bogatih gospodov ukazuje v železarski industriji, ki so močnejši in uplivnejši kot en cel majhni narod, ki hodi k njim na dnino.

As.

Politični pregled.

— **Kriza v upravi Bosne.** „Hrvatska Riječ“ je od informirane strani prejela poročilo, da je v upravi Bosne - Hercegovine nastala resna kriza. Na Dunaju baje žele, da se uvede v Bosni liberalnejša smer, dočim bosanski vladni krogi taki premembi niso naklonjeni. Glavni vzrok med skupnim finančnim ministrom baronom Burianom in šefom deželne vlade generalom pl. Sarkotićem nastalih diferenc je pa sporno vprašanje o delokrogu deželne vlade in skupnega finančnega ministra, namreč vprašanje, ali je skupni finančni minister samo kontrolna oblast, ali pa ima tudi pravico odločevanja. Vsled nastalih diferenc je šef bosanske vlade general Sarkotić podal demisijo. Burian in Sarkotić sta bila poklicana k cesarju, vendar se zadeva še ni rešila. Poroča se, da utegne kriza potegniti v svoj vrtnec ne samo deželnega šefa, nego tudi ministra Buriana. Naslednik skupnega finančnega ministra postane najbrže vitez Bilinski, ki baje dobro pozna jugoslovansko vprašanje ter ima tudi dobre odnose z jugoslovanskimi politiki. Načelnik deželne vlade postane baje general Lipošćak ali pa general Šnjarić.

— **Iz poljskega kluba.** Početkom septembra sestane se zopet poljski klub na konferenco, da izvoli novega predsednika. Kot kandidati se imenujejo trije parlamentarci in sicer zmerni knez Ljubomirski, bivši železniški minister dr. Glombinski in in poslanec sodrug Daszynski. Poslednji bi bil bojni kandidat.

— **Ogri in Slovaki.** O ravnanju ogrskih oblasti napram Slovakom po deklaraciji „Češkega Svaza“ dne 30. maja 1917 v avstrijskem parlamentu piše „Venkov“: V slovaških komitatih se gode čudne stvari... Doslej vladni ljudje sploh niso govorili s slovaškim narodom, ni jim bilo do tega. Sedaj pa govore celo novi župani o Slovaki. Tega še ni bilo. Povsodi proslavljajo slovaški narod. Ali ti župani hvalijo samo slovaški narod, češ, kako hraber je v vojni, dalje ne sega njih beseda, ker oni niso vajeni, da bi Slovakom kaj obljubili, ampak le, da jim prete. In tako se tudi ni mogel zatajiti župan Szmrecsanyi, da bi ne bil dejal v Požunu: „Gorje onim Slovakom, ki bi le od daleč pokazali, da se strinjajo s proklamacijo čeških poslancev! Izsledilo se bo one, ki delajo na to, da bi se ujediniili Čehi in Slovaki in če se jih bo izsledilo, jih bo doletela usoda v obliki ogrskega kazenskega zakonika.“ To je vse, kar je imel povedati župan kot odgovorni zastopnik ogrske vlade Slovakom o politiki. Nek drug župan je zopet poklical k sebi zastopnike občin in jim zaukazal, da protestirajo proti češki deklaraciji. Mož ima lepo ime Rakovsky. Seveda je bil protest „soglasno“

sprejet. — Pa govore o demokratizmu in o samoodločevanju narodov! Molčimo in čakamo, ker začasno drugače ne moremo.

— **Zakaj Andrassy ni postal ogrski ministrski predsednik.** Kakor znano, je bilo imenovanje grofa Julija Andrassyja naslednikom ministrskega predsednika grofa Esterhazyja tako rekoč že sklenjena stvar in vsi politični krogi so bili iznenadeni, ko je ogrski uradni list razglasil imenovanje dr. Wekerla za ministrskega predsednika. Kakor sedaj iz Budimpešte poročajo, so visoki skupni in avstrijski faktorji Andrassyjevo imenovanje v zadnjem trenutku preprečili in sicer zaradi tega, ker zagovarja Andrassy čim bolj ozko zvezo z Nemčijo. Ogrska delavna stranka pripravlja sedaj energično akcijo proti vmešavanju vnanjih elementov v ustavno življenje ogrske države. Predsednik stranke grof Khuen-Hedervary je že prijavil tozadevno interpelacijo.

— **Iz glavnega odbora „rajstaga“.** Glavni odbor nemškega državnega zbora nadaljuje svoje razprave. Kancler Michaelis govori najprej o tem, da je poklical v državne urade može, o katerih domneva, da uživajo zaupanje velikih političnih strank. Da pa postane sodelovanje državnega vodstva in političnih strank še tesnejše, hoče osnovati **svobodno komisijo**, dodeljeno kanclerju. O tej zadevi se je že pesvetoval z voditelji strank in s člani zveznega sveta in z gotovostjo lahko računa na to, da pritrdijo zvezne vladi tej ustanovi. Ta komisija se bo pečala zaenkrat z odgovorom na papeževo noto. V komisijo naj odpošlje pet velikih frakcij „rajstaga“ sedem članov in sicer centrum 2, socialno demokratična stranka 2, konservativci 1 člana, nacionalni liberalci 1 in napredna ljudska stranka 1. Zvezni svet odpošlje tudi 7 članov, komisiji predseduje kancler. Komisija naj bo popolnoma svobodna in torej ne velja zanjo poslovni red državnega zbora. Komisija ni nikakšno zastopstvo zvezne vlade in onih frakcij, ki odpošljejo vanjo svoje delegate, temveč je svobodna delovna združitev strokovnjaških oseb, poklicanih za politično delo in uživajočih politično zaupanje. Zaenkrat naj bo komisija le poizkus. Praktično delo pokaže, kako jo je treba izgraditi in kako naj se omeji njen delokrog. Kancler pričakuje od komisije dragoceno oploditev političnega in domovinskega dela. Komisija naj bo sredstvo, da se zedinimo v tem, kar je potrebno, da se preosnuje in izboljša naše notranje politično delo. Kancler poudarja, da ni o zavlačevanju pruske volilne reforme niti govora. Načrt se hitro izdeluje.

Vprašanja o mirovnih pogojih, o prehodnem gospodarstvu in reformi financ so tako tesno spojena, da morajo prihajati direktive zanje s skupnega centralnega mesta. Zastopniki napredne ljudske stranke, socialno demokratične večine, centroma in nacionalnih liberalcev izjavijo, da so pripravljeni na sodelovanje v tej komisiji. Kancler se zahvali za sodelovanje in pravi na to: Potreba, da razpravljamo o gotovih temeljnih vprašanjih v ožjem krogu, je očitna. Varovati moramo seveda tajnost teh posvetovanj. Če sem dejal, da ni smatrati članov nove komisije za pooblaščenec strank in vlade, tedaj sem hotel le izraziti, da je izključeno, da bi prihajali ti pooblaščenec v odsek z instrukcijami in da bi poročali o razpravah svojim strankam. V komisiji hočemo razpravljati o stvareh, ki se šele porajajo, ki niso še zrele za razpravljanje v javnosti in ko pridemo končno do rešitve, jih izročimo javnosti. V teh zaupnih posvetovanjih je začetek prav bistvenega napredovanja. O tem soglašajo z menoj tudi voditelji frakcij. Samoposebi umevna naloga zaupnikov strank je, da zastopajo v komisiji smeri svojih strank in s tem nastane tesnejši stik med vlado in strankami. Za kanclerjem je govoril član neodvisne socialno demokratične stranke in izjavil, da ni zadovoljen z ustanovitvijo te komisije.

Prava demokratizacija javnega življenja je mogoča le, če izide vlada iz parlamenta. V komisijo, ki se bo bavila najprej z odgovorom na papeževo noto, so odposlale stranke sledeče zastopnike: Fehrenbach in Erzberger za centrum, Scheideman in Ebert za socialne demokrate, vitez Payer za napredno ljudsko stranko, grof Westarp za konservativce in Stresemann za nacionalne liberalce.

— **Stockholmska konferenca in glasovanje angleške delavske stranke.** Stockholmski pripravljalni odbor je dobil iz Londona poročilo, da ne znaša večina za Stockholm le 3000 glasov. Kongres je glasoval namreč dvakrat. Prvič je glasoval kongres o udeležbi na stockholmski konferenci na podlagi stare razdelitve mandatov, proti kateremu so zlasti nastopali rudarji, ker premalo upošteva 2 milijona strokovno organiziranih delavcev napram le 100 tisoč strankarjem. Pri glasovanju je dobil torej naprej stari sistem 3000 glasov večine, ker je glasovalo zanj tudi mnogo pristašev novega sistema zato, da ne bo kdo razlagal uspeh glasovanja za sovražen stockholmski konferenci. Ko je bilo glasovanje o novem sistemu razdelitve delegatov, je bilo oddanih 2,124.000 glasov za Stockholm, 175.000 glasov proti. Po novem sistemu ima delegatov: Delavska stranka 15, Independent Party 2, British Socialist Party 2 in Fabianci 1.

— **Načrt angleške delavske stranke za stockholmsko konferenco** je po listu „Sozialdemokraten“ sledeči: 1. Nemški imperializem je treba poraziti. 2. Delavski razred se mora združiti, da konča vojno. 3. Sprejme naj rusko formulo „brez aneksij“. 4. Ustanoviti se mora zveza narodov. 5. Nemčija mora Belgijo obnoviti in jej plačati odškodnino. 6. Konferenca zastopnikov balkanskih narodov ali pa mednarodna komisija naj odloči o balkanskih vprašanjih. 7. Alzacija Lorena se vrne Franciji. 8. Ozemlja, z italijansko govorečim prebivalstvom v Avstriji, dobi Italija. 9. Združeni Poljaki odločijo o svoji usodi sami. 10. Židje dobe Palestino z mednarodnim poroštvom. 11. Carigrad postane svobodna luka. 12. Tropske kolonije v Afriki dobe mednarodno upravo. 13. Mednarodna kontrola za važna živila. 14. Odredbe proti brezposelnosti. 15. Nobene gospodarske vojne. 16. Mednarodna obnovev opustošenih ozemelj. 17. Pravna preiskava o pregreških poedincev in držav proti temeljnim zakonom človeštva. 18. Upostavitvev mednarodnega prava. 19. Odprava tajne diplomacije.

— **Delegat srbske socialno demokratične stranke** na stockholmski konferenci je bivši glavni urednik „Radničkih Novin“ in tajnik stranke sodrug Dušan Popović.

— **Vlamski socialisti** pacifistične smeri pozivljajo v svojem glasilu belgijsko delavstvo, da začne s krepkim gibanjem za mir in odločno zavračajo sumničenje, da gre pri mirovnem gibanju za nemški maneuver.

— **Petrogradski delavski in vojaški sovjet** zagotavlja, da nista pisala niti Kereški niti Tereščenko Lloyd Georgu kakga pisma o stockholmski konferenci. Tereščenko se je trudil, da doseže pri alirancih dovoljenje za udeležbo na konferenci. Centralni izvrševalni odbor delavskih in vojaških sovjetov je sprejel ostro resolucijo proti neizpostavitvi poštinih listov. Menjševiki so sprejeli resolucijo, s katerim ostro protestirajo proti brzojavki Plehanova francoskim socialistom.

— **Dogodki na Ruskem.** „Rječ“ poroča: 17. avgusta je ukazal vojni in mornariški minister, da odide 400 vojakov iz Kronstadta na fronto, a le 72 vojakov je izpolnilo ukaz. Ostali so dezertirali. — Boljševiki so izstopili iz konference za državno obrambo. — Finski listi poročajo, da je priredilo v Petrogradu več tisoč mornarjev in infanteristov demonstracijski shod,

na katerem so zahtevali kruh in mir. Po shodu so priredili demonstracijsko propagando po mestu.

— **Samostojna Ukrajina.** P. br. a. poroča: Ukrajinska Rada je sklenila: Mnenja smo, da je treba odločno opozoriti začasno vlado, da nasprotuje instrukcije začasne vlade sporazumu med Rado in vlado, ki sta ga sklenili. Le na podlagi tega sporazuma se doseže avtonomijo za Ukrajino, se vpostavi ukrajinska konstituenta in konstituenta za vso Rusijo, se vpostavi v Ukrajini red in zagotove pridobitve revolucije. Rada bo predložila zato članom generalnega tajništva nove instrukcije, da jih potrdi začasna vlada. Izvrševalnemu odboru Rade naroči, da izdela pravilnik, ki uredi razmerje med Rado in generalnim tajništvom; generalno tajništvo naj izdela tudi zakonske načrte o delavskih in agrarnih vprašanjih, preskrbi z živili in javnem šolstvu. Začasna vlada pa naj se bavi z vprašanjem: Vojsna ali mir in z vprašanjem o smrtni kazni. — „N. Z. Z.“ poroča iz Petrograda: Delegatje Ukrajine so zelo ozlovoljeni nad začasno vlado, ker izroča kompetenci samostojne Ukrajine le pet provinc, namesto devetih kakor je zahtevala Rada. Delegatje so nezadovoljni tudi s tem, da bo opravljalo ukrajinsko generalno tajništvo le 9 ministrskih resorov, med tem ko jih zahtevajo 14. Začasna ruska vlada noče priznati ukrajinskimi oblastim zakonodajnih pravic.

— **Odmevi na papeževo noto.** Belgijska vlada sporoča kot odgovor na papeževo noto, da se klanja vzvišeni misli, ki preveva papeževo noto. Belgijska vlada bo z veliko spoštljivostjo preštudirala papeževe predloge in papežev klic.

— **Duhovniki proti papeževi noti.** Iz Livorne poročajo: Vsi duhovniki livorniške škofije, ki jo vodi kardinal Maffi, so poslali svojim občinam oklic, kjer svare z ozirom na papeževo noto pred nevarno prevaro. Slave domovinsko ljubezen in pozivljajo vernike, da ojačijo nacionalne obrambne sile, ker le vlade odločujejo o vojni in miru.

— **Francoska in Grška sta sklenili alianco.**

Dnevne beležke.

— **Toraj je le res,** da dobe avstrijske pivovarne od urada za ljudsko prehrano 4000 vagonov ječmena. Čeprav trdi urad za ljudsko prehrano, da je brezdvomno dokazana potreba po pivu, vendar se nam zdi, da je še bolj brezdvomno dokazano, da imamo velikansko pomanjkanje najpotrebnejših živil. Iz 4000 vagonov ječmena bi bila napravljena že čedna zaloga ješprenja, ki bi bil res ljudstvu v prid. Če pravi urad za ljudsko prehrano, da je 4000 vagonov ječmena za pivo le 8 odstotkov navadne porabe ječmena po pivovarlah, še to ni prav nobena opravičba, ampak le prav neroden izgovor. V teh časih, ko sili lakota na vseh koncih in krajih v deželo, bi brez piva vsi lahko izhajali in nam res ni potrebno, da uganjamo razkošje v prehrani.

— **Čemu imamo pravzaprav policijske stražnike?** Policijsko ravnanje v Ljubljani opozarjamo na tole: V soboto zjutraj je nekaj fantalinov po Kolodvorski ulici razmetavalo prah, ki ga je bilo doslej skoraj do gležnjev, z lopatami. Vsa ulica je bila zavita v neprodiren oblak prahu. Pasanti seveda ne bodo lovili takih fantalinov, ker menijo, da so v to poklicani policijski stražniki. Ali v vsej Kolodvorski ulici, kakor je dolga, ni bilo nobenega stražnika, da bi napravil red. Prosimo torej policijsko ravnanje naj pouči stražnike, kaj je njih opravilo in kdaj naj nastopijo s svojo intervencijo, ker se je pred kratkem v prav tej ulici zgodilo, da je nastopil nek stražnik brutalno brez primere, ko ni bila brutalnost prav nič na mestu.

— **Še ena žrtev udeležbe pri stavki.** Kakor smo že v zadnji številki poročali, je bil pred praškim divizijskim sodiščem obtožen tudi delavec Avgust Benes zaradi udeležbe pri stavki v tovarni Ringhofer. Obtoženec je še bolan in se je zasliseval sedé. Kakor Plavca so tudi Beneša ponóhi prijeli ter privedli v tovarno. Delal pa ni. Potem ko so aretirali Plavca, so sklicali delavce na dvorišče ter jih opozorili na prisego in na posledice, če se ne pokore ukazu. Čez nekaj časa je prišel podpolkovnik Schmidt zopet v kovačnico; Beneš ni delal, bil pa je sklonjen čez nek zaboj, kjer je, kakor izjavlja, svoje orodje pripravljaj, ker je hotel delati. Na vprašanje predsednika obravnave izjavi, da pri prisegi ni bil navzoč. Govorilo se je sicer, da se bo moralo priseči; njega pa ni bilo zraven in še le sedaj je izvedel, da se je prisega vršila. Ko so stavkali vsi delavci, stavkal je tudi on z ozirom na solidariteto, ker ni hotel biti izdajalec. Bil je lačen. Aproximacija v Ringhoferjevi tovarni je bila slabša kakor v vseh drugih praških tovarnah. Vsi so bili lačni. Ko je početkom maja vstopil v tovarno je tehtal 87 kilogramov, sedaj pa 17 kilogramov manj. Predsednik: Ali ste si pri stavki bili svesti, da ste vojak? Obtoženec: Nisem bil nikoli vojak! — Obtoženec je nadalje izpovedal, da je Dvoraku, ki mu je velel, naj dela, odgovoril: Lačen človek ne zmore takega dela! Povedal je, da je zaslúžil na teden 40 do 50 kron, včasih pa le po 30 ali 25 kron. Dvorak, kot priča zaslišan pravi, da je Beneš bil navzoč pri prisegi. Beneš je bil zaradi upora obsojen na poldrugo leto ječe, poostrene vsak četrt leta s posameznim zaporom. Hudodejstva proti subordinaciji je bil oproščen, ker se je podpolkovnik Schmidt zmotil.

— **Pravna pripomoč za v vojni poškodovane s Hrvaškega in Slavonskega.** Glasov obvestila c. in kr. vojaškega poveljstva v Gradcu z dne 13. avgusta t. l. dobivajo vojni poškodovanci s Hrvaškega in Slavonskega, ki potrebujejo pravno pripomoč, vsa potrebna pravna pojasnila, brezplačno od deželne komisije za vojno skrb za vojne invalide v Zagrebu.

— **Begunci z juga na Moravskem.** Po uradnih izkazih živi na Moravskem 65.342 beguncev. Izmed njih je 3.423 Jugoslovancev, 19.262 Italijancev, 31.613 židov in 19.262 raznih narodov.

— **Ali živimo v XX. stoletju?** Ubožna starka Alžbeta Jičinova je pri izstopu iz vlaka v Štepanovem pri Olomucu izgubila obe nogi. Okrožno sodišče je obsodilo erar, da mora plačati starki 10 tisoč K za bolečine in za odškodnino. Erar je bil ponudil pohabljeni starki 200 K odškodnine. Proti sodbi okrožnega sodišča se je pritožil erar pri najvišjem sodišču na Dunaju, ki je znižalo odškodnino na K 7000. — Značilno je, kake razloge navaja najvišji sodni dvor: Poškodovana spada med ubogo ljudstvo in z večjo bolestinjo bi se nerazmerno obogatila in mogla povzpeti v višji družabni razred! — Socialen dokument iz knjige pravice!

— **Kam gredo naši zvonovi?** Verni občani mislijo, da se vlivajo iz njih topovi za obrambo države. — Ali ne! „Reichspost“ je naznanila, da jih dobiva madjarski žid Manfred Weiß v Budimpešti; kaj ž njimi dela, tega ne pove — Gospod Weiß jih prodaja tovarnam za modro galico, kot je razvidno iz interpelacije v hrvatskem saboru. Iz naših zvonov se proizvaja modra galica za ohranitev vinogradov madjarskih magnatov.

— **Ubogi ne sme imeti niti svinje.** Na Češkem so dobili pretečene dni občinski uradi odredbe glede rekviriranja prašičev. Odredba določa, da se mora najprej rekvirirati pri onih, ki nimajo zemljišča — torej pri revnih.

— **Obsodbe zaradi navijanja cen.** Vrtnar Anton Flere v Kamniku je zahteval za kilogram stročastega fižola pretirano ceno 420 kron. Bil je obsojen na teden dni zapora, poostrenega dvakrat s trdim ležiščem, in 500 kron globe, oziroma tri tedne zapora. Obsodba se objavi. — Pri okrajnem sodišču na Vrhniki sta bila obtožena zaradi draženja drv posestnika Jožef Suhadolnik iz Prevolj in Matija Jerina iz Goričice. Oba sta bila oproščena. Vsled priziva državnega pravdnštva pa sta bila pri prizivnem sodišču obsojena vsak na 200 kron globe, oziroma 14 dni zapora. — Posestnica Katarina Šivic v Zirovnici je zahtevala pretirano ceno za čebuljo in stročnat fižol. Okrajno sodišče jo je obsodilo na 24 ur zapora ter na razglasitev obsodbe v občini. — Zaradi draženja moke je bila obsojena posestnica Marija Čibašek v Klancu pri prizivnem sodišču na 48 ur zapora s postom, oziroma 20 kron globe. — Končno je bila posestnica Marija Štrgar v Zalogu obsojena zaradi draženja fižola na 30 K globe.

— **Tedenske slike** priučajo: Cesar Karl in cesarica Zita v Ljubljani, Postojni, Trstu in na soški fronti (6 slik); vojne železnice (4 slike); Turki na gališko-ruski fronti (4 slike); slovo od zvona velikana; grško vinarstvo; novi nemški drž. kancler dr. Michaelis; dr. E. Zimmermann nemški poslanik v Carigradu; angl. kralj Edvard III. premagal Francoze in se polastil pristanišča Calais; nemška kavalarija zasleduje Ruse. Priporočamo „Tedenske Slike“.

Enajsta soška bitka.

Sveta gora v italijanskih rokah.

Nedeljsko avstrijsko uradno poročilo naznanja, da na kraški visoki planoti v soboto ni bilo večjih bojev. Južno vipavske doline smo odbili nočni sovražni napad, pri Biljah pa so se izjalovili slabotni italijanski sunki. Težki boji pa so se razvili za goro sv. Gabrijele. S trdovratno hrabrostjo so naše čete držale svoje pozicije; zlasti so se odlikovali graški lovci, spodnještajerci 87. polka ter ogrski črnovojniki. Sovražnik ni nikjer prodrl naših črt. Sveto goro smo ponoči na 24. avgust brez boja prepustili Italijanom, ki so jo zasedli. Na visoki planoti Banjšica - Sveti duh in vzhodno od Avé je prišlo na mnogih točkah do spopadov. Boji severno od Gorice ter na visoki planoti Banjšica - Sveti duh so trajali tudi v nedeljo. Italijanski napadi so ostali brezuspešni.

Iz vojnoporočevalskega stana poročajo: Početkom enajste soške bitke je tekla naša fronta na severnem Krasu čez Avče vzdolž Soče, Kanala, dotem čez Deskle, čez višino Vodice, Sveto goro, potem čez Solkan vzhodno od Gorice. Tekom enajste bitke smo na severnem Krasu preložili naše pozicije nekoliko nazaj. Ponovno se je naglašalo, da bi se operativni položaj ne premenil, če bi tudi sovražnik v tem odseku kaj napredoval, kajti sovražnik bi prišel do Čepovanske doline in v posledku do Trnovskega gozda. Važna za goriško fronto je gora sv. Gabrijele, ta pa je trdno v naših rokah. Za nas je najvažnejše, da obdržimo Grmado in pozicijo na Krasu, kajti čez to črto vodi pot v Trst. Po dosedanjih uspehih enajste soške bitke moramo biti v tem pogledu brez bojazni. Tukaj nismo izgubili nobene pedit naše zemlje.

Zvečer dne 25. avgusta poročajo: Bitke ob soški fronti trajajo dalje. Sovražnik, ki pri glavnem napadu na kraški visoki planoti ni imel uspeha, je sedaj svoje delovanje v glavnem preložil zopet na severni Kras. Povod za to je dala okolnost, da je vodstvo soške armade, ko so Italijani na visoki planoti Banjšica - Sveti duh nekoliko napredovali, svojo obrambno črto preložilo tako, kakor se mu je to zdelo najugodnejše za nadaljnjo obrambo. Operacija je

podobna oni lanskega leta pri Asiago-Arsiero. Šlo je za to, da naše čete ne obstoje pri umikanju na neugodni črti, marveč da takoj zavzamejo sedanje nove močne pozicije. Umik se je izvršil neopaženo in nemoteno od sovražnika. Na ta način je bilo mogoče prepeljati v nove pozicije ves ne trdno vzidan material, topove strelskih jarkov, minomete, strojne puške in municijo. Vse to se je izvršilo popolnoma neopaženo, tako da so Italijani včeraj izvršili močan sunek na izpraznjeno črto. Najprej so obstreljevali izpraznjene pozicije s topovi vseh kalibrov, potem pa so jurišali. Še le več ur pozneje so počeli prodirati naprej ter napadati zvečer sedanjo našo fronto pri Podlescu in Kalu. V južnem delu te nove črte so v velikih masah naskakovali goro sv. Gabrijela, od koder bi mogli v boku napasti Vipavsko dolino. Osemkrat so ponovili naskok na goro sv. Gabrijela, osemkrat so bili krvavo odbiti: gora je ostala v posesti neustrašenih braniteljev, katerih tudi strupeni plini niso pregnali. Italijani uporabljajo s fosforom polnjene granate, ki prihajajo s francoskih laboratorijev.

Dne 26. avgusta poročajo iz vojnoporočevalskega stana: Včeraj so se vršili ljuti boji zlasti severno od Vipavske doline. Na višino Banjšica je pošiljal sovražnik neprenehoma nove čete. Popoldne in ponoči so sledili napadi, katere smo krepko odbili, nekatere v bližinskem boju. Zlasti ljut in krvav je bil boj za goro sv. Gabrijela. Gora je ostala v naših rokah. Sovražnik je imel izredno težke izgube. Tudi pri Biljah se je ponesrečil sovražni napad; pri Mirni so naše patrulje prinesle strojno puško iz laškega razbitega oklopnega avtomobila. Na soški fronti danes huda nevihta z dežjem.

Znani poročevalec Luigi Barzini poroča dne 23. avgusta listu „Corriere della sera“ s soške fronte: Sedanja ofenziva ob Soči je največji napor vseh italijanskih sil in najbrž prinese trenotek odločitve. Barzini obžaluje, da ne more poročati o dosedanjih teritorialnih uspehih, upa pa, da bo sovražniku, ki se bori kakor atlet, pri zadnjem spopadu zmanjkalo sape. Barzini zaključuje svoje poročilo z besedami: „V sedanjem trenutku nas nadajata up in strah. Dosedanji podatki o vjetnikih trdovratno molče o tem, če Cadorna prištevata tudi ranjene Avstrijce, ki pridejo našim četam v roke“.

Italijansko vojno poročilo z dne 25. avgusta se glasi: Včeraj je zaplapolala italijanska trobojnica na vrhu Svete gore. Hrabre čete druge armade, ki so v zadnjih dneh na več krajih upognile avstrijske črte, so vrgle sovražnika, ki je korak za korakom branil težavno ozemlje. Na Krasu traja boj dalje za pozicijo, katero smo iztrgali sovražniku in katero nam ta skuša zopet iztrgati. Delovanje letalcev je bilo včeraj precej živahno. Naši kaproni, ki so večkrat bombardirali Čepovansko dolino, ki mrgoli sovravnih čet, so se spustili tako nizko, da so se lahko udeležili infanterijskega boja. 233 letal je poseglo v bitko. Eno samo letalo se ni vrnilo.

O generalni ofenzivi naših sovražnikov poroča pariški dopisnik „Secola“: Sedanje istočasne ofenzive aliirancev na raznih frontah so na pariški konferenci sklenjeni največji napor za zmago. Načrt tudi doioča, da se vse razpoložljive moči v ugodnem trenutku zbera na oni fronti, kjer je največ upanja na uspeh.

„Corriere della sera“ poroča iz tabora aliirancev: Po zanesljivih podatkih stoji sedaj tri in pol milijona aliirancev v bojnih frontah. S tem največjim naporom se nam mora posrečiti, da premagamo sovražnika.

Vsled viharuega vremena je telefonična zveza prekinjena in do sklepa lista nismo še prejeli uradnega vojnega poročila od včerajšnjega dneva.

Aprovizacija.

Izkaznic za živila ne dobi nihče, če ni vpisan v hišno polo. Hišni gospodarji, ki še niso prišli po hišno polo, naj se takoj zglase v mestni posvetovalnici, ker sicer njih stranke in tudi sami ne dobe izkaznic za živila, ako se ni za hišo vložila izpolnjena hišna pola. Predno se vpiše v hišno polo, naj vsakdo razglas natančno prebere, ker je za napačne vpise določena stroga kazen.

Razno.

* **Stroški in dohodki** za upravno dobo leta 1916/1917 v monarhiji znašajo: Državni stroški 7.291.817.706 kron, dohodki 3.887.643.336 kron. Ministrstvo za notranje zadeve je izdalo za preskrbo v vojni poškovanih 8 milijonov, za begunce 70 milijonov. Ministrstvo za deželno brambo je izdalo za vzdrževalnine 1.652.304.500 kron.

* **Nabori tudi za šolske otroke.** V Curihu preiščejo zdravniki vse otroke, preden vstopijo v ljudsko šolo. V šolskem letu 1915/1916 je prišlo na te nabore 3531 otrok, od teh ni bilo sposobnih 544 otrok. Zdravniška preiskava otrok traja več mesecev.

Najboljše nadomestilo za dragi in nezdravi ruski čaj in kavo nam daje novi iz domačih rastlin napravljeni aromatični, zdravi, okusni

naravni želiščni jedilni čaj

kot nadomestilo za škodljivo kavo in ruski čaj. Najboljša pijača za zajutrak z rumom, citrino, mleko ter Sida-medenim praškom ali Sida-limonadnim praškom in tudi brez vsakršnega dodatka. Kdor nemara postati nervozen, naj pije sam in daje posebno otrokom želiščni jedilni čaj. — 1 zavoje (zadostiča za 14 dni) stane 50 vinarjev. Dobi se v

prodajalnicah Konsumnega društva za Ljubljano in okolico.

„**ASANOL**“ ima presenetljiv uspeh pri pokončenju žoharjev, ščurkov, mravelj itd. Ena škatljica stane 1 krono.

„**Piff - Paff**“ (nadomestilo za podganjo smrt) najboljšo sredstvo za streljanje podgan in miši. 1 pušica stane K 1.50.

„**St. Valentinov redilni prašek za prešiče**“ je edino uspešno pri prebavi krme, zaradi tega izredno redi meso in tolščo. 1 zavoječek stane 1 krono.

Dobi se vseh prodajalnah konsumnega društva za Ljubljano in okolico.

Mazilo za lase

varstvena znamka „**Netopir**“ napravi g. Ana Križaj v Spodnji Siški številka 222 pri Ljubljani. Dobi se v Kolodvorski ulici 200 ali pa v trafikah pri farni cerkvi. V treh tednih zrastejo najlepši lasje. Steklenica po 4 in 5 K. Pošilja se tudi po pošti. Izborna sredstvo za rast las. — **Za gotovost se jamči. — Zadostuje steklenica.** Spričevala na razpolago.

Splošno kreditno društvo

r. z. z o. z. v Ljubljani.

Hranilne vloge na knjižice in v tekočem računu se obrestujejo po 4 1/2 % od dne vloge do dne dviga. Na razpolago so domači hranilniki. Rentni davek plačuje zadruga sama.

Posojila se dajejo na hipoteke, zastavna pisma, osebni kredit, vrednostne listine (efekti), predujmi na lombard pod zelo ugodnimi pogoji.

Menice se eskomptujejo po razmerju bančne obrestne mere.

Telefon št. 120.

Cek-konto poštne hranilnice št. 45.156.

Občno konsumno društvo

v Zagorju ob S.
reg. zadr. z om. por.

Zadruga je najboljše aprovizacijsko mesto, ki preskrbljuje z vsemi potrebščinami svoje članke po na najugodnejših cenah.

Član konsumnega društva lahko postane vsakdo.

Vstopnina in delež sta razmeroma majhna.

Delež se lahko odplačuje v rokih.

Konsumno društvo

za Ljubljano in okolico

r. z. z o. z.

v Ljubljani.

Pisarna: Ljubljana-Siška, Kolodvorska ul. 56.

Osrednje skladišče: Kolodvorska ulica 56.

Prodajalne:

1. Ljubljana—Šiška, Kolodvorska ulica 56.
2. „ Sodue ulice 4.
3. „ Krakovski nasip 10.
4. „ Udmat, Bohoričeva ulica 12.
5. Vič—Glince, Tržaška cesta.
6. Vič—Rožna dolina 165.
7. Tržič na Gorenjskem.
8. Sava (okr. Jesenice) na Gorenjskem.
9. Jesenice na Gorenjskem.
10. Koroška Bela—Javornik.

Prodaja se le članom.

Pristopnina 1 K.

Delež 40 K.

V letu 1916-17 (od 1. julija 1916 do 30. junija 1917) se je oddalo blaga med zadruženike za 2.000.000 kron.

Zadruženikov (30. jun. 1917): 2500 rodbin.

Družbeno premoženje 1. junija 1917:

Rezervni zaklad K 20.400.
Dispozicijski . . . K 11.750.
Bolniški . . . K 15.000.
Pogrebni . . . K 1.000.
Penzijski . . . K 6.000.
Deležni . . . K 60.000.